

KAM – REGIONÁLIS ÉS ANTROPOLÓGIAI KUTATÁSOK KÖZPONTJA

INTÉZETI BESZÁMOLÓ 2023

Intézetünk a 2023-as év során az „ÉLETUTAK – Székelyföldi Kortárs Gyűjtemény” programra helyezte a legnagyobb hangsúlyt, amely több évre szól, a térségi elitek körében készített életút felvétel sorozatot és a kapcsolódó adatgyűjtési feladatokat tartalmazza. Az Intézet szakmai munkájának fókuszát képező program mellett folytattuk azokat a térségi vonatkozású kulturális antropológiai, szociológiai, társadalomtörténeti, vidékkutatói tematikus programokat, amelyekbe be tudtunk kapcsolni térségben dolgozó fiatal kutatókat, PhD hallgatókat, esetenként egyetemi BA, MA hallgatókat is. Hangsúlyosabbá tettük az elindított vidékkutatói klasztert, amelynek célja a térségi vidékkutatói eredmények közös megjelenítése magyar és angol nyelven. Új modult jelentett az Intézet munkájában, hogy 2023-ban szakmai YouTube csatornát működtettünk (<https://www.youtube.com/@kamintezet>) és rendszeresen szerveztünk – on-line közvetítéssel összekapcsolva – nyilvános szakmai fórumokat, ezek célja a térséghez kapcsolódó kutatási eredmények és kiadványok térségi és szélesebb körű szakmai prezentációja volt. Az alábbiakban tevékenységi területek szerinti bontásban összefoglaljuk legfontosabb szakmai eredményeinket.

I. PUBLIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG

- A Nagyküküllő Közbirtokossági Szövetséggel kötött szakmai együttműködés keretében kiadásra került a 2023-as program eredményeit összefoglaló kiadvány: **Elvárások – adottságok – kihívások. Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról (Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes, Tamás László), Státus Kiadó, 2023.** A két adatfelvétel nyilván sokkal több információt tartalmaz mint ami első körben kiadványba foglalható, a további részelemzések anyagait a téma iránt érdeklődők számára belső terjesztési hálózat révén juttatjuk el, illetve – folyamatosan – honlapon tesszük elérhetővé. <https://erdoeskoszosseg.eu/>

- Kiadásra került a Sepsiszentgyörgyi székhelyű Fejlesztési Intézettel együttműködésben végzett terepkutatás és egyéb adatgyűjtés révén megvalósuló kutatás program eredményeit összefoglaló kiadvány. A téma Székelyföld azon településeinek helyzetének, periferizálódási folyamatainak elemzése, amelyek nem rendelkeznek községközpont besorolással. A kiadvány adatai: **Településsors. Székelyföldi települések periferizálódási folyamatai.** (szerk. Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes), Státus Kiadó, 2023.
- A DOMUS Kuratórium könyvkiadási pályázata keretén belül elnyert támogatással Intézetünk az „*Átmeneti idők. Egy évszázad tapasztalattörténetei egy székely faluban*” címmel jelentetett meg szakmai kiadványt. Témakör: egy székelyföldi falu (Homoródalmás, Hargita megye, Románia) lakóinak 20. századi tapasztalattörténetei. A könyv szerkesztője: Oláh Sándor, társadalomkutató, Intézetünk munkatársa. Ez a kiadvány az Intézetünk gondozásában megjelenő „ÁTMENETEK” kiadványsorozat negyedik köteteként jelent meg.
- Intézetünk munkatársa, Sárosi-Blága Ágnes **Domus Alkotói pályázat** keretén belül elkészített egy angol nyelvű metaanalízis kéziratot Intézetünk 4 fontos kutatási témájában megjelent publikációkról: agrárinnováció, rurális iskolák, lokális identitás, rurális elitek.
- Az Intézetünk munkacsoportja által szerkesztett és a csíkszeredai PAHRU által kiadott **PRO SCIENTIA RURALIS** című folyóirat a vidékkutatás terén vállalt hiánypótló szakmai szerepet, és kiemelt céljának tekinti a fiatal szerzők anyagainak publikálását. Fontos fejleménynek tartjuk, hogy 2023-tól a folyóiratunk tanulmányai külön DOI számmal vannak ellátva.
2023-ban két lapszám került publikálásra. A 2022/2-es lapszámban (https://psr.pahru.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=867&lang=hu) Oláh Sándor a Kis- és Nagy-Homoród menti falvak védekezési gyakorlatáról és a társadalmi ellenállás rejtett formáiról publikált angol nyelven. Továbbá ebben a lapszámban jelent meg az új vállalkozói modelleket elemző Domus munkacsoport tanulmányunk is (<https://psr.pahru.ro/images/psr/2022II/PSR-2022-2-%20112-132.pdf>)
A 2023/1-es lapszámban (https://psr.pahru.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=214&Itemid=867&lang=hu) Intézetünk részéről Sárosi-Blága Ágnes tett közzé agrárinnovációs témájú metaanalízist. A Körkép rovatban pedig Biró A. Zoltá és Sárosi-Blága Ágnes tett közzé tanulmányt a Fejlesztési Intézet és Intézetünk együttműködésében megvalósuló kutatási programhoz kapcsolódóan.
- Az ünnep és a szórakozás kapcsolatáról közölt tanulmányt **Bodó Julianna** „Szórakozni muszáj. Ünnepek és szórakozás összefüggései a változó időben” címmel a Korunk tematikus lapszámában (Szórakozó emberiség). A publikáció online változata az Elektronikus Periodika Archívumban lesz rövidesen olvasható. A folyóirat tematikus összeállítását bevezető tanulmányban a szerző szakmai kontextusként a karneváli össznépi nevetés bahtyini értelmezésével, illetve az ünnepi gyakorlatban mutatkozó individualizáció és a szingularitás mai módoszataival

foglalkozik. A tanulmány második részében a székelyföldi térségben végzett kutatások eredményei alapján mutatja be a nyilvános térben rendezett ünnepek fontosabb mai típusait.

II. AZ INTÉZET TÁRSADALMI ÉS TUDOMÁNSZERVEZÉSI SZEREPVÁLLALÁSA

Az Intézet tudományos rendezvények szervezésével, szakkönyvek kiadásával, szakpolitikai anyagok készítésével, könyvtári szolgáltatással vállalt térségi társadalmi szerepet. Ennek fontosabb moduljai a következők voltak:

- (1.) Az Intézet szakmai munkájának rendszeres megjelenítése a honlapon és a Facebook profilon. Az Intézet honlapját folyamatosan bővítjük, ezzel is támogatva a kutatási anyagokhoz és publikációkhoz való szabad hozzáférést.
- (2.) Szakmai **YouTube csatornát indítottunk**, (<https://www.youtube.com/@kamintezet>), amelynek célja a térséghez kapcsolódó kutatási eredmények és kiadványok térségi és szélesebb körű szakmai prezentációja. A csatorna tartalma folyamatosan bővül. Az eddigi érdeklődők száma meghaladja a 2000-et. Tekintettel arra, hogy kifejezetten szakmai anyagokról, szakmai nyelvezetről van szó, ez az érdeklődési szám pozitív meglepetés.
- (3.) Szakmai **FÓRUMSOROZATOT** indítottunk **„SZÉKELYFÖLD – MILYEN VIDÉK?”** címmel, amelynek célja a székelyföldi térség aktuális társadalmi folyamataival foglalkozó szakmai párbeszéd ösztönzése, támogatása. A térségi társadalomtudományi elemzések témáit, szakmai eredményeit, kiadványait bemutató fórumok panelbeszélgetések formájában zajlanak és nyilvánosak. A nyár elején lezajlott két programunk.
 - 1. **Szabályszegő társadalom? Informális megoldások vidéki világban.** A panelbeszélgetésről videofelvétel készült, amely intézményünk YouTube csatornáján érhető el: (<https://www.youtube.com/watch?v=pbMvxEH78so>).
 - 2. **MIBŐL ÉLÜNK? Gazdaság, gazdálkodás, megélhetés a székelyföldi térségben.** Az Intézet **YOUTUBE** csatornáján látható felvétel a Fórum első részét, a panelbeszélgetést tartalmazza.
- (4.) Szakmai kapcsolatot alakítottunk ki nagyobb digitális adattárakkal (EPA, FSZEK, CEEOL és mások) az Intézeti on-line hozzáférhető anyagok átvétele céljából.
- (5.) Folytattuk az Intézet korábbi kutatási anyagai digitalizálását.
- (6.) 2023-ban is megszerveztük a **Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozathoz kapcsolódó konferenciát**, ezúttal **„Tanulás vidéki térségben: helyi adottságok, globális kihívások”** címmel. Ebben az évben erre a

rendezvényre november 24-került sor a Sapientia EMTE Csíkszeredai Kar Társadalomtudományi Tanszékével, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségével, valamint a Debreceni Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Doktori Programjával közös szervezésben. **A Konferencia PROGRAMJA tartalmaz szakmai eszmecserére kínált keretet, a program zárórendezvényeként szervezett KEREKASZTAL [Miért (nem) tanulunk? Tudás, tanulás, iskola – vidéki térségben] az oktatás/tudásszerzés és a vidéki társadalmi kontextus viszonyával foglalkozott.**

(7.)2023. március 24-én Biró A. Zoltán székfoglaló előadást tartott. Az előadó szakmai tevékenységét Bayer József, az MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának elnöke méltatta. A „Lokális társadalom vidéki térségben” címmel tartott székfoglaló előadás a székelyföldi térség rurális településeinek folytatott kutatások eredményeire alapozva tárgyalja a lokalitás, a helyi társadalom működésének modelljét. A Videó megtekinthető az MTA honlapján. https://www.youtube.com/watch?v=xncAcTji2go&list=PLfs1ZvoZ3qYQlnqNWY_Dwjg4xvLcSUUfx&index=5

(8.)Az Intézet könyvtára és szakmai kéziratára folyamatosan bővül és rendelkezésére áll azok számára, akik a térségben társadalomtudományi elemzéssel foglalkoznak.

(9.)Rendezvények, amelyeken intézetünk munkatársai részt vettek:

- **“Krizishelyzet és biopolitika. Domináns diskurzusok a Covid-19 járvány időszakában”** címmel tartott előadást Bodó Julianna a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság ez évi vándorkonferenciáján. **“A krízis antropológiája”** téma köré szerveződött konferenciának ebben az évben a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kara adott otthont 2023. október 27–28-án. A plenáris előadásokhoz, a több mint hatvan szekcióelőadáshoz kerekasztal rendezvények, könyvbemutatók is kapcsolódtak.
A vándorkonferencia ABSZTRAKTKÖTETE részletes tartalmi betekintést kínál a kulturális antropológia és a néprajz számos területét érintő konferencia gazdag tematikájába.
- **Kis-és nagypolitikák a földhasználat 20.századi alakulásában a Székelyföldön** címmel tartott előadást Oláh Sándor november 4-én Csíkszeredában a Venczel József emlékére szervezett szakmai rendezvény keretében. A Csíkszeredában született társadalomkutató emlékére ebben az évben szervezett szakmai rendezvény sorban a 11.volt. A „Venczel József 110” címet viselő ünnepi eseményre a Márton Áron Főgimnáziumban került sor.
- 2023. december 7-én intézetünket képviselve, Bodó Julianna és Biró A. Zoltán részt vettek a Kapitány Ágnes köszöntésére szervezett konferencián, Budapesten. A konferencia témája: Szimbólumok – Kapcsolatok – Világképek.

Az eseményen Bodó Julianna „Ünnep és szórakozás változó időben” címmel, illetve Biró A. Zoltán „Elitszerepek barkácsolása vidéki környezetben” címmel tartott előadást.

- (10.) Kiadványkészítési és szerkesztői szerepvállalás: Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Székely Kinga Katalin 2019-től is szerkesztői a Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvány Pro Scientia Ruralis című folyóiratának, amely nyomtatott és digitális formában egyaránt megjelenik. További szakmai feladatok: a szerkesztési hátrányok ledolgozása, a lap térségi, szakmai pozícionálása és adatbázisokba való bevitele. A folyóirat az alábbi linken érhető el. <http://psr.pahru.ro/index.php?lang=hu>

III. VIDÉKKUTATÁSOK

- (1.)Intézetünk ebben az évben is szakmai és szervezési támogatást biztosított egy Domus szülőföldi csoportos kutatási program számára. **A kutatás** azoknak a székelyföldi településeknek a vizsgálatára irányult, amelyek nem rendelkeznek saját adminisztratív jogkörrel. A kutatást október végén zártuk. Témavezető Biró A. Zoltán. Résztvevők: Sárosi-Blága Ágnes, Szász Mária-Magdolna, Néma Judit-Eszter, Fülöp-Székely Anita, Kovács Ottilia Enikő.
- (2.)A többévre szóló **„ÉLETUTAK – Székelyföldi Kortárs Gyűjtemény”** néven indított kutatási program keretén belül a már elindított felvételsorozat folyamatos működtetésével, bővítésével, az adattárolás szakmai-műszaki feltételeinek megteremtésével, a program működtetéséhez szükséges szakmai együttműködési kapcsolatok kialakításával foglalkoztunk az elmúlt időszakban. A Program anyagaiból rövidesen kiadványt jelentetünk meg.
- (3.)A Sepsiszentgyörgyi székhelyű Fejlesztési Intézettel együttműködésben terepkutatás és egyéb adatgyűjtés révén adatbázist és több tanulmányból álló kiadványt állítottunk össze a Székelyföld azon településeinek helyzetéről, periferezálódási folyamatairól amelyek nem rendelkeznek közszolgáltatás besorolással. A kiadvány megjelenése folyamatban van.
- (4.)Az Intézet munkatársai a 2023-as évben is meghatározó szerepet vállaltak a Sapientia EMTE Csíkszeredai Karán 2011 óta működő „A média hatása a gyermekekre és fiatalokra” című térségi programban. Elkészült a térségi elemi iskolás és általános iskolás gyerekek szüleinek megkérdezésére irányuló nagymintás survey kutatás és interjú adatfelvétel terve. A Kutatócsoport vezetője Biró A. Zoltán.
- (5.)Intézetünk szakmai és logisztikai támogatásával újabb kutatási program zajlik a SMART modell vidéki térségben való alkalmazhatósága témakörben. A kutatás Sárosi-Blága Ágnes PhD munkájához kapcsolódik, a Miskolci Egyetem Hantos Elemér Gazdálkodás és Regionális Tudományi Doktori Iskolájában.
- (6.)A „Nagyküllő Közbirtokossági Szövetséggel” együttműködésben dolgozunk a következő kutatási programsorozat indításán, amelyben ezúttal a célcsoport az erdő iránt elkötelezett szakemberek, pedagógusok, természetjárók.

IV. FIATAL KUTATÓK SZAKMAI TÁMOGATÁSA

- (1.)Térségi vidékkutatói klasztert működtetünk az Intézet szakmai-logisztikai támogatásával. A klaszter három cél érdekében szerveződött. Támogatni, ösztönözni kívánja a fiatal kutatók munkáját és a térségi kutatásokat. Kezdeményezi és szakmailag támogatja az együttműködésen alapuló csoportos kutatásokat és publikációk készítését (idegen nyelvű megjelenítés is).
- (2.)Ebben az évben nem bővült első éveikkel a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Doktori Programjának keretében alakult „székelyföldi hallgatói csoport”. De továbbra is jelentős szerepet vállaltunk a képzésben, a PhD hallgatók szakmai feladatainak konzultációjában, a kutatások szakmai támogatásában. A következő félévben 2 dolgozatvédésre kerül sor.
- (3.)Intézetünk munkacsoportja végzi a csíkszeredai PAHRU által kiadott PRO SCIENTIA RURALIS című folyóirat szerkesztését, amely a vidékkutatók terén vállal hiánypótló szakmai szerepet, és amely kiemelt céljának tekinti a fiatal szerzők anyagainak publikálását. 2023-ban készült el a folyóirat két újabb lapszáma, amelyben az intézeti munkáink mellett egyetemi hallgatók és doktoranduszok publikációi jelentek meg: <http://psr.pahru.ro/index.php?lang=hu>
- (4.)Mentor programok, esettanulmány versenyek szervezése formájában 2023-ban is közreműködtünk azokban a térségi programokban, amelyek az egyetemi hallgatók szakmai tevékenységének ösztönzésére irányultak.
- (5.)Intézetünk 2023-ban is szerepet vállalt a térségben BA, MA szakokon tanuló hallgatók diplomamunkáinak megtervezésében, a kutatások koordinációjában, TDK dolgozatok készítésében.
- (6.)Kiadványaink tervezésébe és összeállításába, a kutatási és fejlesztéspolitikai tárgyú konferenciákba és műhelymunkákba ebben az évben is bevontuk a térségben dolgozó fiatal szakembereket. Az Intézet által, vagy társintézményekkel közösen gondozott kiadványokban ebben az évben térségi fiatal szerzőktől közel harminc publikáció jelent meg.

Csíkszereda, 2024. január

dr. Biró A. Zoltán

intézetvezető, egyetemi tanár